

УДК: 378:67

ВОВЧАСТА Наталія Ярославівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технічного перекладу,
Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності
e-mail: nat_vovchasta@ukr.net

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ФАХОВОГО
СПРЯМУВАННЯ У КОНТЕКСТІ НЕПЕРЕРВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

У статті проаналізовано вивчення іноземної мови у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах. Розглянуто один із важливих аспектів підготовки сучасного фахівця (нові програми, оновлення змісту навчання, підтримка та розвиток академічної мобільності, поетапне запровадження участі іноземних викладачів у навчальний процес,

розроблення та запроваджене нового покоління стандартів вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням модельних стандартів євробакалаврів та євромагістрів). Представлена схема змісту навчання дисципліни іноземна мова (за професійним спрямуванням).

Ключові слова: зміст; професійна освіта; фахівець; фахова підготовка курсантів; іноземна мова; іноземна мова за професійним спрямуванням.

Постановка проблеми. Серед багатьох чинників, які мають вагомий внесок і впливають на розвиток знань, умінь та навичок студента важливе місце займає навчальний заклад. Акцентуємо увагу на тому, що на сьогоднішній день значна увага приділяється вивченню іноземної мови у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах.

Відповідно до Указу Президента України №641/2015 було оголошено 2016 рік – Роком англійської мови в Україні де значна увага приділяється комплексу заходів, які спрямовані в наступні роки на активізацію вивчення громадянами України англійської мови та використання її у сферах освіти, науки, культури, економіки та інших сферах [1]. Не менш важливим є те, що Міністерством освіти і науки презентовано проект Концепції розвитку освіти на період 2015–2025 років. Документ буде схвалений після процедури громадського обговорення. Автори наголошують, що Україні потрібна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу та економічного розвитку [2].

На нашу думку, це важливий крок до поетапного навчання та підготовки сучасного громадянина України. Важливим аспектом є реорганізація управління, система підготовки, запровадження нових програм, а відповідно цілковите оновлення змісту навчання, підтримка та розвиток академічної мобільності, поетапне запровадження участі іноземних викладачів у навчальний процес, розроблене та запроваджене нове покоління стандартів вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням модельних стандартів євробакалаврів та євромагістрів.

Тому, з огляду на вище викладені питання мета нашого дослідження проаналізувати поетапний зміст навчання іноземної мови фахового спрямування та показати вплив компетентнісного підходу на навчальний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами іншомовного професійного відбору змісту навчального матеріалу та його структуруванням є однією із найскладніших і найменш вивченими для підготовки фахівців у сфері цивільного захисту. У своїх працях вище згадане питання описують такі відомі методисти, як В. Бухбіндер, Г. Вороніна, Ю. Пасов, І. Рахманов, В. Скалкін. Важливим джерелом для аналізу даної тематики слугували праці Р. Гуревича, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало (професійна підготовка фахівців); М. Ковалю, М. Козяра, А. Кузика, Т. Рака, О. Galarowicz, J. Wolanina (підготовки фахівців служби цивільного захисту в Україні та Польщі); Р. Гришкова, Е. Комарова, П. Образцов, М. Прадівлянний, І. Секрет, М. Krasnodębska, P. Skorupa (проблем формування іншомовної компетентності); І. Зимня, О. Пометун, J. Raven, D. Shandler, J. Stephenson (сутність компетентнісного підходу і проблеми формування ключових компетентностей).

Мета статті – проаналізувати зміст навчання іноземної мови фахового спрямування майбутніх фахівців цивільної безпеки у контексті неперервності професійної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все, варто згадати історичні витоки поняття “концепція компетентності”, яка була використана та введена в науковий апарат F. Taylor у 1911 році. За деякий час, американський психолог D. McClelland, переглянув та перефразував на початку сімдесятих років двадцятого століття.

Варто звернути увагу на поняття “компетентнісний підхід” вітчизняними науковцями, наприклад О. Пометун, розуміє спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) та предметних компетентностей особистості [3].

В свою чергу, Ю. Мальований наголошує, що компетентнісний підхід – спрямування змісту навчання на забезпечення формування в учнів певних компетентностей, що

розглядаються як здатність особистості успішно діяти у відповідних життєвих та навчальних ситуаціях і нести відповідальність за такі дії [4, с.4–5].

Педагоги у вищій школі розглядають компетентісний підхід у фаховій підготовці студентів як професійна компетентність. Спробуємо висвітлити погляди зарубіжних теоретиків та практиків. Наприклад, англійський науковець J. Raven розглядає компетентність, як здатність людини, що необхідна їй для виконання конкретної дії в певній галузі діяльності, яка поєднує знання, навички, способи мислення та готовність нести відповідальність за свої дії [5].

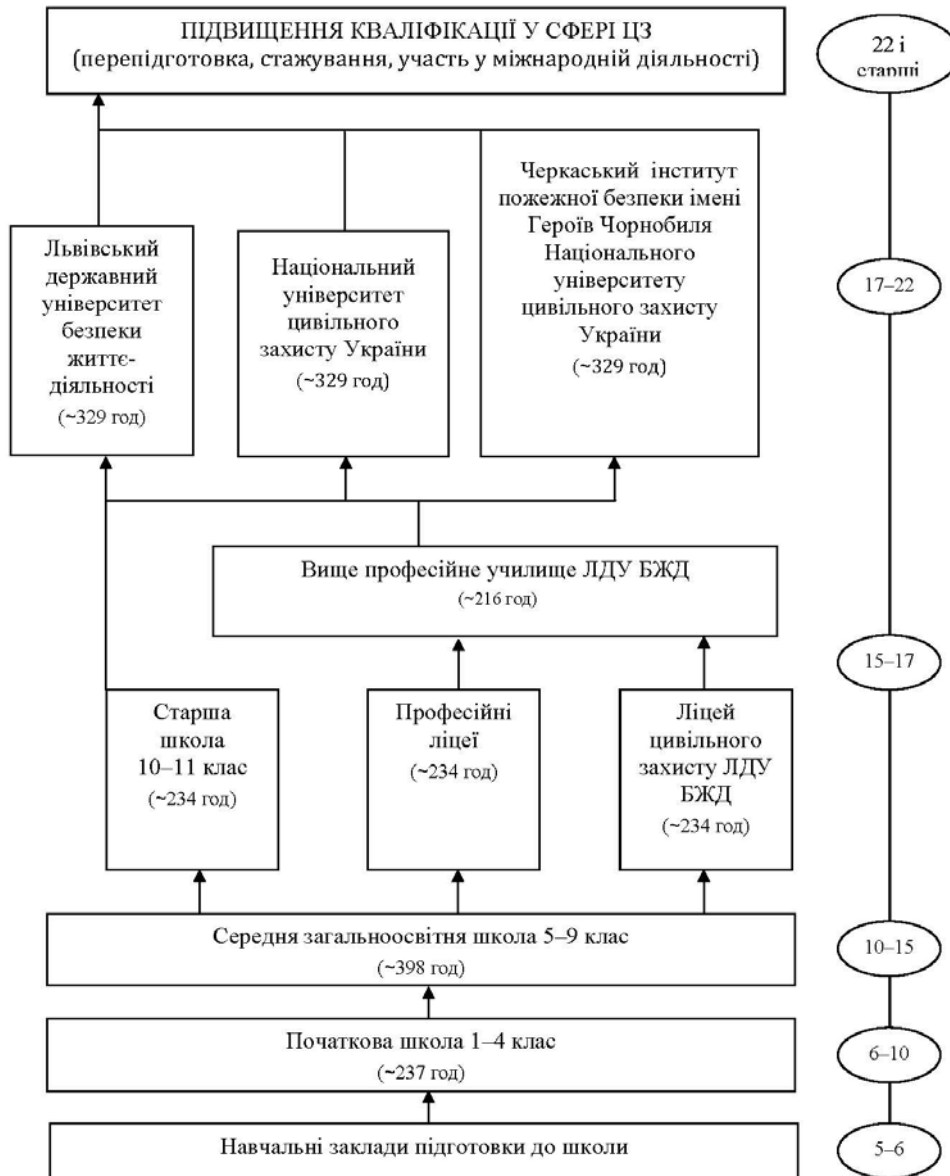

Рис. 1. Орієнтовний розподіл навчального часу у системі неперервної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту

У свою чергу, цікава є думка французького науковця М. Romainville [6] те, що поняття «компетентність» виникло в контексті професійної підготовки і його значення зводилося до вміння виконувати певне завдання. Наше дослідження ми проводили на основі вчення німецького педагога F. Weinert [7] та застосування компетентісного підходу для різних ступенів та навчальних закладів: дошкільних, навчально-виховних установ, загальноосвітніх школи, вищих навчальних закладів та інститутів підвищення кваліфікації.

Значну увагу приділяє позашкільному чи неформальному навчанні у природному середовищі де проходить швидка мовна комунікаційна адаптація поміж дітьми, підлітками, молоддю які є важливою рушійною силою освітнього процесу.

Оскільки реформа освіти в Україні полягає в тому, щоб поліпшити функціонування системи освіти всіх її рівнів та підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання із урахуванням кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя. Нами розроблена та проаналізована система поетапного вивчення іноземної мови від початкової школи до підвищення кваліфікації у сфері цивільного захисту.

Ми при складанні схеми аналізували кількість годин при навчанні іноземної мови лише в загальноосвітній школі, а не спеціалізованих шкіл (гімназій).

С. Бондаренко у методичних рекомендаціях щодо вивчення іноземних мов в умовах профілізації школи виділяє наступні вміння учнів: розуміти на слух основний зміст висловлювань носіїв мови у ситуаціях професійно орієнтованого спілкування; визначати для себе професійно значущу інформацію, що звучить по радіо та телебаченню; писати тези до своєї доповіді/свого виступу, реферат, анотацію, ділові листи, дотримуючись особливостей їхнього формату, прийнятого у країні, мова якої вивчається; знаходити у тексті та виписувати необхідну інформацію; робити письмовий переклад з іноземної мови на рідну мову професійно орієнтованих текстів у межах програмної тематики, розглядаючи переклад як професійне уміння; користуватися сучасними інформаційними технологіями як засобами професійного спілкування [8, с. 14].

Викладач іноземної мови І. Повшедна поділяє зміст і тематику програми «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» у Ліцеї цивільного захисту та Вищому професійному училищі ЛДУ БЖД (м. Вінниця) на два етапи.

На першому етапі навчання вдосконалюються мовленнєві навички та розвиваються мовленнєві вміння, набуті в середній школі, а також здійснюється підготовка курсантів та учнів в оволодінні навичками та вміннями іншомовного спілкування, необхідними у сфері майбутньої професійної діяльності.

На другому етапі проводиться інтенсивна робота з навчання письмової комунікації (читання спеціальної літератури) та усній комунікації (монологічне та діалогічне мовлення) фахової спрямованості.

Навчальний матеріал дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» пов'язаний з навчальним матеріалом таких дисциплін, як «Пожежно-технічне обладнання», «Пожежна тактика», «Пожежна профілактика».

В результаті вивчення дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» молодші спеціалісти повинні мати соціально-особистісні, інструментальні, загально-професійні, загальнонаукові компетенції [9, с. 14].

Ми маємо на увазі, що досі дуже актуальною є розробка змісту навчання іноземної мови фахового спрямування для фахівців цивільного захисту ДСНС України, не тільки викладачами, але і вченими, експертами та співробітниками методичних центрів. Як наголошує польський педагог В. Niemierko [10] кожен із педагогів, перш ніж вони приймають рішення по конкретному змісту навчання повинен провести ретельний аналіз та оцінку. Тому, на основі аналіз навчально-методичного забезпечення з іноземної мови за професійним спрямуванням у середніх-спеціальних (професійний ліцей та училище) та вищих навчальних закладах ДСНС України нами розроблена схема змісту навчальної дисципліни іноземна мова за професійним спрямуванням для 1, 2 та 5 року навчання, яка була випробувана та адаптована при створенні навчально-методичного забезпечення для напряму підготовки Цивільний захист. Схема представлена на рис. 2, де:

1. Закони. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти;
2. Галузеві стандарти (ОКХ, ОПП) підготовки фахівця Цивільного захисту з вимогами щодо володіння іноземною мовою (за професійним спрямуванням);
3. Навчальні програми (імплементация програм за спорідненими напрямами підготовки);
4. Організація та шляхи удосконалення освітнього процесу на практичних заняттях з іноземної мови (за професійним спрямуванням);
5. Застосування отриманих знань, вмінь, навичок та вихід на сучасний ринок праці.

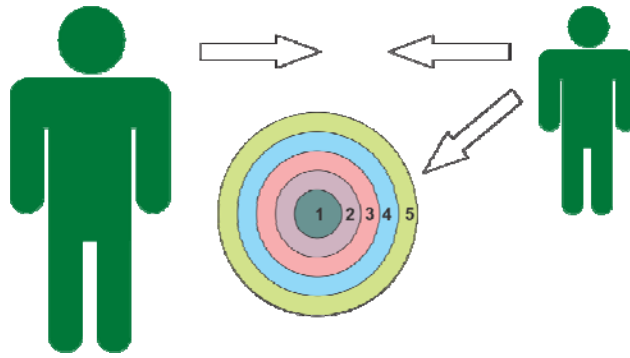

Рис.2. Зміст навчання дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)»

Розроблена схема дозволила нам поєднати елементи українського та зарубіжного досвіду, а саме форм та методів навчання в процесі іншомовної професійної підготовки фахівців у сфері цивільного захисту. Отже, згідно з основними вимогами освітньо-професійної програми «Іноземна мова» (за професійним спрямуванням) у вищому навчальному закладі ДСНС України студенти повинні

знати:

- фонетику, лексику, словотвір, граматику іноземної мови в обсягах передбачених програмою;
- відомості про основні види надзвичайних ситуацій;
- правила міжособової комунікації іноземною мовою.

вміти

- читати оригінальну літературу за фахом з метою отримання наукової інформації;
- брати участь в усному спілкуванні іноземною мовою в соціально-побутовій, соціально-культурній та професійних сферах в межах лексичного мінімуму та тематики, передбачених програмою [11].

Варто зауважити, що при оновленні змісту навчання були враховані наступні чинники:

- індивідуальні та вікові особливості студентів та курсантів
- системне та послідовне розміщення навчальних тем за професійним спрямуванням
- подача навчального матеріалу за схемою від простого до складного
- підбір матеріалу з урахуванням міждисциплінарної інтеграції із даного фаху

Висновки дослідження. Таким чином, оновлений та трансформований зміст навчального матеріалу сприятиме розвитку іншомовної комунікативної компетенції у фаховій діяльності, а саме вмінню адаптуватися до надзвичайних ситуацій та приймати рішення особливо під час міжнародних навчань, тренінгів та проектів. Перспективним напрямом наукових досліджень іншомовної професійної підготовки може стати розроблення спеціальних матеріалів іноземними мовами (англійською, французькою, німецькою) для курсантів, студентів та слухачів вищих технічних навчальних закладів та наукових установ.

Список використаної літератури

1. Указ Президента України № 641/2015 «Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>
2. Презентовано проєкт Концепції розвитку освіти до 2025 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/prezentovano-proekt-konceptiyi-rozvitku-osviti-do-2025-roku>
3. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти: [Електронний ресурс] / О. Пометун. – Режим доступу: <http://visnyk.iatp.org.ua>
4. Мальований Ю. Післямова до стандарту / Ю. Мальований // Шлях освіти. – 2005. – № 3. – С. 2–4.
5. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Дж. Равен; Пер. с англ. – М.: Когнито-Центр, 1999. – 144 с.
6. Romainville M. Key competencies. A developing concept in general compulsory education / M. Romainville. – Eurydice Brussels: Eurydice 2002. – 146 p.
7. Weinert F. E. Leistungsmessungen in Schulen / F. E. Weinert. – Weinheim und Basel. 2001.-456 s.
8. Бондаренко С. Ю. Методичні рекомендації щодо вивчення іноземних мов в умовах профілізації школи / С. Ю. Бондаренко. – Кіровоград, 2012. – 14с.
9. Повшедна І. М. Навчальна програма нормативної дисципліни Іноземна мова (за професійним

спрямуванням) підготовки молодших спеціалістів за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» галузі знань 26 «Цивільна безпека» (спеціалізація «Організація та техніка протипожежного захисту») / І. М. Повshedна. – Вінниця, 2016. – 12с.

10. Niemierko B. Inwentarz programowy / B. Niemierko // Ornstein A. C., Hunkins F. P. Program szkolny. Założenia, zasady, problematyka. – Warszawa 1998. – 123 s.
11. Вовчаста Н. Я. Англійська мова. Навчальна програма для підготовки фахівців з напрямку 6.170201 «Цивільний захист» у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Кваліфікаційний рівень – бакалавр / Н. Я. Вовчаста. – Львів, 2013. – 14 с.

References

1. Decree of the President of Ukraine № 641/2015 “On Declaring 2016 the Year of English Language in Ukraine”. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>. (in Ukr.).
2. *Concept of the Development of Education in Ukraine, 2015-2025*. Retrieved from <http://eenu.edu.ua/uk/articles/prezentovano-proekt-koncepciyi-rozvitku-osviti-do-2025-roku/>. (in Ukr.).
3. Pometun, O. (2004). *Competence approach is one of the most promising trend in modern education*. Retrieved from: <http://visnyk.iatp.org.ua>. (in Ukr.).
4. Malovanyu, J.(2005). Afterword to the standard. *The Path of Education*, 3, 2–4. (in Ukr.)
5. Raven, J. (1999). *Pedagogical testing: problems, delusions, prospects*. Moscow: Kognitio-Zenter. (in Russ.)
6. Romainville, M. (2002). *Key competencies. A developing concept in general compulsory education*. – Eurydice Brussels: Eurydice
7. Weinert, F. E.(2001). *Leistungsmessungen in Schulen Weinheim und Basel*. 2001.
8. Bondarenko, S. Y. (2012). *Methodological recommendations of the studying of Foreign Languages*. Kirovograd. (in Ukr.)
9. Povshedna, I. M. (2016). *Curriculum of the subject Foreign Language for Professional Purposes*. Vinnytsia. (in Ukr.).
10. Niemierko, B.(1998). *Inwentarz programowy*, [w:] A. C. Ornstein, F. P. Hunkins, Program szkolny. *Założenia, zasady, problematyka*, Warszawa. (in Pol).
11. Vovchasta, N. Ya. (2013). *English Language. Specialist curricula and training programs*. Lviv. (in Ukr.)

VOVCHASTA Nataliya,

Ph.D., Assistant Professor of technical translation Department,
Lviv State University of Life Safety
e-mail: nat_vovchasta@ukr.net

THE PROBLEM OF FORMING THE CONTENTS OF TEACHING PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF LIFELONG PROFESSIONAL EDUCATION

Abstract. *Introduction. The study of foreign languages in primary, secondary, vocational and higher educational establishments became more actual in pedagogical science and practice. Following it is considered as a principle of unbreakable education. Among the many factors that have a significant contribution and impact on the development of knowledge and skills of the student have the educational establishment.*

Purpose. One of the most important aspects of training modern specialist (new programs, content of training, support and development of academic mobility, participation of foreign teachers in the educational process, development and introduced a new generation of higher education on based modern standards) is shown in the article.

Results. The scheme of the content of teaching foreign language courses (for professional purposes) is presented.

Originality. We have developed a complex of tasks which can be used by teachers.

Conclusion. Thus, the updated and transformed the content of the training material will promote the development of foreign language communicative competence in professional activities, such as the ability to make decisions especially during international exercises, training and projects. In our opinion, the creation of scientific and methodological support foreign language for professional purposes is important part of lecturer's profession. It requires from lecturer continuous improvement and renewal.

Key words: *content, professional education, specialists, professional training of students, foreign language, foreign language for professional purposes.*

Одержано редакцією 27.01.2017
Прийнято до публікації 29.01.2017